

© KATJALEHTO

Kotoutumisen tukena

OSA 4 HYVÄ TIETÄÄ

Pidä huolta vapaaehtoisista	2
Keskeiset käsitteet	5
Suomen Punaisen Ristin pakolaistyön historiaa	8

Hyvä tietää

Tästä luvusta löytyy ideoita muun muassa vapaaehtoisten koulutukseen sekä tietoa maahanmuuttoa ja -muuttaneita koskevista käsitteistä ja Suomen Punaisen Ristin pakolaistyön vaiheista.

Pidä huolta vapaaehtoisista

Vapaaehtoisten virkistäminen ja motivointi ovat tärkeä osa osaston toiminnan turvaamista. Innostuneet ja jaksavat vapaaehtoiset levittävät hyvää mieltä ja tekemisen iloa toimintaryhmiin.

Vapaaehtoiset järjestävät osastossa yleensä erilaisia tapahtumia ja juhlia, mutta heidän oma virkistäytymisensä voi helposti jäädä huomiotta.

Välillä pelkkää virkistystä

Vapaaehtoisten virkistystilaisuuksia voidaan järjestää yhdistettynä osaston toiminnan suunnitteluiltoihin. Toisinaan on kuitenkin hyvä keskittyä vain omaan virkistäytymiseen ja toisten vapaaehtoisten kanssa seurusteluun.

Vuoden alku ja syksy ovat usein otollisia aikoja osaston aktiivisten vapaaehtoisten ja ryhmänvetäjien tai promojen yhteisille suunnittelu- tai kehittämisilloille, joissa linjataan ja suunnitellaan osaston vuosittaista toimintaa. Kesän alussa tai pikkujoulu-aikaan on vastaavasti järjestetty aktiivien virkistäytymisretkiä tai tapahtumia, joissa voidaan rentoutua ja kiittää hyvää työtä.

Moni vapaaehtoinen arvostaa suuresti myös vaikkapa ystävänpäivä- tai joulutervehdystä.

Koulutus kannattaa

Punaisen Ristin osastot, piirit ja keskustoimisto järjestävät koulutusta vapaaehtoisille, promoille ja kouluttajille.

- Osastot ja piiritoimistot järjestävät ystävätoiminnan kursseja. Peruskurssilla käsitellään yleisesti ystävätoimintaa ja sen pelisääntöjä. Tulijan ystävänä ja tukena -täydennyskurssi on suunnattu peruskurssin käyneille vapaaehtoisille, jotka haluavat toimia Suomeen muuttaneen ihmisen tai perheen ystävänä. Kurssilla keskustellaan maahanmuuton syistä, pakolaisuudesta, kotoutumisen tavoitteista ja viranomaispalveluista sekä Punaisen Ristin kotoutumista tukevasta vapaaehtoistoiminnasta.
- Piiritoimistot ja keskustoimiston pakolaistiimi järjestävät yhteistyössä promo- eli Punaisen Ristin ohjaajakoulutusta. Promoksi voi hakeutua vapaaehtoistoiminnan ohjaustehtävissä aloittava uusi vapaaehtoinen tai kokenut ohjaaja, joka hakee uusia virikkeitä toimintaan. Koulutus koostuu kaikille yhteisestä osiosta ja ohjelma-alueiden omista sisällöistä. Promo-koulutuksen yhteinen osa valmentaa vapaaehtoistoiminnan suunnitteluun, vapaaehtoisten ja ryhmien ohjaamiseen, projektien vetämiseen, viestintään ja verkostoissa toimimiseen. Monikulttuurisen toiminnan sisältöosa on tarkoitettu monikulttuurisesta ja kotoutumista edistävästä toiminnasta kiinnostuneille promoille. Kurssilla annetaan tietoa, vinkkejä ja innostusta kotoutumista tukevan ryhmä- ja yksilötoiminnan käynnistämiseen ja kehittämiseen osastossa. Kurssi tarjoaa myös katsauksen pakolaistyön vaiheisiin ja ajankohtaisiin ilmiöihin, mahdollisuuden luoda laajempi kontaktiverkosto Suomen Punaisen Ristin sisällä ja tilaisuuden pohtia omaa suhdetta erilaisuuteen.
- Piiritoimistot järjestävät keskustoimiston tuella mod-koulutusta. Mod-menetelmään (moninaisuus, oivallus ja dialogi) perustuva koulutus on tarkoitettu ryhmien ohjaajille ja henkilöille, jotka haluavat kehittää omia valmiuksiaan moninaisuuden käsittelemiseen. Mod-peruskurssilla käsitellään osanottajien omia suhtautumistapoja erilaisuuteen, maailmankuvaa, ennakoluuloja, kulttuurin merkitystä osana identiteettiä ja ihmisnäkemystä. Mod-jatkokurssi perehdyttää syrjinnän ja rasmin muotoihin sekä yhteiskunnan valtarakenteisiin. Peruskurssin suorittaneet voivat hakea jatkokurssille.

**HYVÄLLÄ
MIELELLÄ
JAKSAA ENEMMÄN**

- Vapaaehtoisille tulisi tarjota myös hemmottelua ja koulutusta.

- Keskustoimiston pakolaistiimi järjestää vuosittaisen ryhmätöy-ohjauksellisen Oivalla ja innostu -kurssin maahanmuuttajataustaisten ystäville sekä muussa kotoutumista tukevassa toiminnassa mukana oleville vapaaehtoisille. Koulutuksen tavoite on tutkia kotoutumista tukevan vapaaehtoistoiminnan haasteellisia tilanteita toiminnallisten menetelmien avulla. Samalla etsitään uudenlaisia toimintatapoja ja välineitä toimintaan ja omaan jaksamiseen.
- Keskustoimiston Kolareita ja kohtaamisia -koulutuksessa pohditaan kulttuurienvälisen vuorovaikutuksen merkitystä arjessamme ja käsitellään käytännönläheisesti niitä kolareita ja kohtaamisia, joihin omassa elämässä on törmätty. Toiminnallisilla menetelmillä etsitään ratkaisuja, joita voi soveltaa omaan työhön ja vapaa-aikaan, muun muassa vapaaehtoisena toimimiseen. Koulutus järjestetään alueellisesti, vain tilauksesta.

KOULUTUSTA, OLE HYVÄ!

- Lisätietoa koulutuksista:
www.punainenristi.fi > Aktiivit > Monikulttuurinen toiminta
- Kolareita ja kohtaamisia -koulutus:
http://www.punainenristi.fi/aktiivit/monikulttuurinen_toiminta/tapahtumia/fi_FI/kolareitajakohtaamisia/
- Promo-koulutus:
http://www.punainenristi.fi/aktiivit/monikulttuurinen_toiminta/tapahtumia/fi_FI/monikulttuurisuuspromo/
- Mod-koulutus: http://www.punainenristi.fi/aktiivit/monikulttuurinen_toiminta/tapahtumia/fi_FI/MOD-koulutus/
- Voit hakea koulutuksia myös suoraan tapahtumakalenterista:
http://www.punainenristi.fi/ajankohtaista/tapahtumat/fi_FI/

Keskeiset käsitteet

Maahanmuuttoa ja Suomeen muuttavia ihmisiä koskevat termit sekoituvat niin tiedotusvälineissä kuin yleisökeskustelussakin. Punainen Risti haluaa edistää sellaisten termien käyttöä, jotka eivät leimaa ihmisiä tai luo keinotekoisia ryhmittelyjä. Vapaaehtoiset ovat tärkeitä asennevaukuttajia lähipiirissään ja laajemminkin. Käsitteiden hahmottamisesta saa varmuutta keskusteluihin.

Dokumentoimaton on henkilö joka saapuu tai muuttaa maahan ilman tarvittavia matkustusasiakirjoja, kuten passia, viisumia tai oleskelulupaa. Julkisuudessa käytetään usein termiä ”laiton maahanmuuttaja”, mutta kukaan ihminen ei ole laiton, vaikka hän oleskelisi maassa ilman vaadittavia papereita.

Ennakkoluulo on mielipide, joka on muodostettu epäeettisesti tai perusteettomasti. Ennakkoluulo perustuu usein puutteelliseen tietoon, jolloin päätelmät perustetaan kielteiseen tai myönteiseen tuntemukseen.

Etnisyys on jokaisen ihmisen ominaispiirre, johon vaikuttavat muun muassa syntyperä, kieli, nimi, sukulaisuus, asuinalue, tapakulttuuri, taloudelliset siteet, uskonto ja taide. Mikään näistä piirteistä ei yksinään luo etnisyyttä. Merkittäväksi nousee ryhmän jäsenten itsensä kokema, subjektiivinen etninen identiteetti.

Kiintiöpakolainen on henkilö, jonka Suomi on vastaanottanut täyttämään vuosittaisen pakolaiskiintiön.

Kotoutuminen tarkoittaa maahanmuuttajan yksilöllistä kehitystä. Kotoutumisen tavoite on saada maahanmuuttanut osallistumaan työelämään ja yhteiskunnan toimintaan, hänen omaa kieltään ja kulttuuriaan kehittäen.

Kotouttamisella viitataan viranomaisten järjestämiin kotoutumista edistäviin ja tukeviin toimenpiteisiin, voimavaroihin ja palveluihin. Kotouttamista koskeva laki on ollut voimassa vuodesta 1999 lähtien. Maahanmuuttajalle laaditaan kotouttamissuunnitelma, jonka tavoite on vahvistaa hänen kielitaitoaan, osaamistaan ja työelämävalmiuksiaan. Työttömänä työnhakijana maahanmuuttaja saa työvoimatoimiston kotouttamispalveluja kolmen vuoden ajan.

Ksenofobia tarkoittaa muukalaisvihamielisyyttä tai -pelkoa. Muukalaispelko on kielteistä, aste-eroiltaan vaihtelevaa ennakkoluuloa muualta tulevia tai muuta etnistä ryhmää edustavia ihmisiä kohtaan.

Maahanmuuttaja, maahanmuuttajataustainen henkilö on ulkomailta toiseen maahan pysyvässä asumistarkoituksessa muuttava ihminen, joka ei ole Suomen kansalainen. Maahanmuuttaja on yleiskäsite, jota käytetään kuvaamaan kaikkia maahan muuttaneita ihmisiä, kuten pakolaisia, turvapaikanhakijoita, siirtolaisia ja paluumuuttajia. Termi on ongelmallinen juuri siksi, että se niputtaa yhteen hyvin erilaisia ihmisryhmiä, jolloin yksilölliset erot häviävät. Maahanmuuttajuus on myös leima, josta hyvinkin pitkään Suomessa asuneen tai peräti täällä syntyneen voi olla vaikea päästä eroon. Toisinaan puhutaan myös ulkomaalaisista, uus-suomalaisista ja etnisistä vähemmistöistä, joista viimeinen tosin sisältää myös muut etniset vähemmistöt, kuten saamelaiset ja romanit. Tässä oppaassa käytetään pääosin yleistermiä "maahanmuuttanut" kuvaamaan muualta Suomeen muuttaneita ihmisiä.

Monikulttuurisuus tarkoittaa eri kulttuurisia ja kielellisiä taustoja edustavien ryhmien tasa-arvoista rinnakkaiseloja. Viime aikoina ovat yleistyneet myös käsitteet monimuotoisuus ja moniarvoisuus, jotka viittaavat ihmisten erilaisuuden huomioon ottamiseen laajemmin. Monikulttuurisuus- ja moniarvoisuusajattelun lähtökohta on, että vaikka ihmiset ovat erilaisia, he ovat yhdenvertaisia suhteessa toisiinsa.

Pakolainen on ihminen, joka nauttii kansainvälistä suojelua oman kotimaansa ulkopuolella. Hänelle on voitu myöntää turvapaikka Yhdistyneiden kansakuntien pakolaisten oikeusasemaa koskevan yleissopimuksen perusteella siksi, että hänellä on perusteltua aihetta pelätä joutuvansa kotimaassaan vainotuksi rodun, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen, tai poliittisen mielipiteen johdosta. Usein taustalla on myös vakava aseellinen konflikti kotimaassa. Pakolaisaseman saa ihminen, jolle jokin valtio antaa turvapaikan tai jonka YK:n pakolaisasiain päävaltuutetun virasto UNHCR toteaa olevan pakolainen.

Paluumuuttaja on ulkomailta Suomeen muuttava ulkosuomalainen, joka on asunut pidemmän tai lyhyemmän ajanjakson Suomen rajojen ulkopuolella ja palaa takaisin Suomeen. Suomessa käsitettä käytetään entisistä ja nykyisistä Suomen kansalaisista sekä entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin olevista ihmisistä eli inkerinsuomalaisista, joilla on suomalainen syntyperä.

Rasismilla tarkoitetaan ideologiaa ja uskomuksia, jotka jakavat ihmiset eri rotuihin. Jotkut rodut nähdään muita kehittyneempinä, ja se antaa niille oikeutuksen alistaa vähemmän kehittyneihin rotuihin kuuluvia yksilöitä ja ryhmiä. Ominaisuuksien uskotaan myös periytyvän sukupolvelta toiselle. Joskus rasistinen käyttäytyminen on räikeää ja rikollista, joskus hienovaraista ja vaikeasti havaittavaa. Rasistisen käyttäytymisen muodot vaihtelevat maasta toiseen.

Siirtolainen on pysyvästi toiseen maahan asumaan ja työskentelemään muuttanut henkilö.

Syrjintä tarkoittaa tilanteita ja prosesseja, joissa henkilö joutuu tai asetetaan muita huonompaan asemaan esimerkiksi etnisen alkuperänsä, sukupuolensa, ikänsä, uskontonsa, vammansa, seksuaalisen suuntautumisensa tai sukupuoli-identiteettinsä vuoksi. Syrjintä ei perustu siihen millaisia ihmiset todella ovat, vaan siihen, mitä mielikuvia ja ennakkoletuksia heihin liitetään. Syrjinnässä on kyse poissulkemisesta, ja siihen liittyy viesti syrjityn erilaisuudesta ja vähempiarvoisuudesta.

Turvapaikanhakija on ihminen, joka anoo kansainvälistä suojelua ja oleskeluoikeutta vieraasta maasta. Turvapaikkahakemus tehdään heti maahan tultaessa tai mahdollisimman pian maahantulon jälkeen. Oikeus kansainväliseen suojeluun ratkaistaan turvapaikkamenettelyssä, josta Suomessa vastaavat poliisi ja maahanmuuttovirasto.

Vastaanottokeskus on laitos, joka tarjoaa turvapaikanhakijoille majoituksen, perustoimeentulon ja -palvelut. Keskuksessa asuminen on turvapaikanhakijalle maksutonta, mikäli hänellä ei ole tuloja tai omia varoja.

Yhdenvertaisuus on ihmisten tasaveroista kohtelua kansalaisuudesta, etnisestä alkuperästä, seksuaalisesta suuntautumisesta, iästä, sukupuolesta, vammasta tai muista henkilöön liittyvistä piirteistä huolimatta. Yksinkertaisimmillaan yhdenvertaisuus on erilaisuuden hyväksymistä ja toisen ihmisen kunnioittamista sellaisena kuin hän on.

Suomen Punaisen Ristin pakolaistyön historiaa

Suomen Punainen Risti on työskennellyt pakolaisten tukena vuodesta 1973, jolloin Suomi vastaanotti ensimmäiset Chilestä saapuvat pakolaiset. Punainen Risti vastasi pakolaisten vastaanotosta ja ensihuollosta valtion pyynnöstä.

Alkuvuosina Punainen Risti keskittyi tarjoamaan pakolaisille tukitoimia, kuten ystäväperhetoimintaa, lastenleirejä ja oman kulttuurin taustatunnetusta. Järjestimme kansainvälisyyskasvatusta ja asennekampanjoita. Varsinainen pakolaistoiminta keskittyi pääkaupunkiseudulle.

Toiminta vilkastui, kun kiintiöpakolaisia alettiin sijoittaa kuntiin 1980-luvun lopussa. Punainen Risti avusti kuntia ensimmäisten ryhmien vastaanotossa.

Aktiivit kävivät keskusteluja

Punaisen Ristin pakolaistyö laajeni valtakunnalliseksi. Kaikissa vastaanottotavissa kunnissa järjestettiin Punaisen Ristin ystäväperhekoulutus uusille kuntalaisille. Paikallisosastot järjestivät usein vaate- ja huonekaluräyksiä. Osastojen aktiivit osallistuivat myös usein kunnassa käytyihin keskusteluihin pakolaisten vastaanotosta.

1990-luvun alussa Suomeen saapui yhä enemmän turvapaikanhakijoita. Suomen Punainen Risti teki silloisen sosiaalihuollon kanssa sopimuksen vastaanottokeskusten perustamisesta. Niitä perustettiin kymmenen vuodessa eri puolille Suomea. Enimmillään Punaisella Ristillä oli 90-luvun alussa 15 vastaanottokeskusta.

Pakolais- ja maahanmuuttajatyö osittain ammatillistui ja osittain muuttui vapaaehtoiseksi, kun uudet osastot tulivat mukaan toimintaan. Keskusten perustaminen edellytti henkilökunnan palkkaamista. Vapaaehtoisten roolina oli toimia tukihenkilöinä. Pakolaistyön lisäksi Punainen Risti panosti asennekasvatukseen. Kampanjoinnin lisäksi suunniteltiin muun muassa koulujen kanssa tehtävää työtä.

Kosovon kriisi testasi valmiutta

Vauhdikkaan vastaanottotoiminnan jälkeen suurin osa keskuksista siirtyi joko kuntien tai valtion hallintaan. Punaisen Ristin keskuksina jatkoivat Rovaniemen ja Turun vastaanottokeskukset. Ammattitaidon ja valmiuden kannalta oli oleellista, että vastaanottotoiminnan osaamista säilyi myös Suomen Punaisessa Ristissä.

Tätä valmiutta tarvittiin Kosovon kriisin aikaan vuonna 1999, jolloin Suomen Punainen Risti avasi viranomaisten pyynnöstä pikaisesti muuttaman vastaanottokeskuksen Kosovosta evakuoituille ihmisille ja kasvanneelle määrälle turvapaikanhakijoita. Tätä opasta kirjoitettaessa elettiin samanlaista tilannetta. Syksyn 2008 ja kevään 2009 aikana Suomen Punainen Risti käynnisti kymmenkunta uutta vastaanottokeskusta.

Ensivaiheen ja perheenyhdistämisen tukena

Nykyään Punainen Risti on profiloitunut Suomessa yhdeksi johtavaksi pakolaistyötä tekeväksi organisaatioksi. Erityisiä vahvuuksiamme ovat kantaaottavuus, puolesta puhuminen, asiantuntijuus, vaikuttaminen ja Punaisen Ristin omat sisäiset tehtävät, kuten henkilötiedustelu ja viestit. Huolehdimme myös Suomeen saapuvien kiintiöpakolaisten ensivaiheen vastaanotosta sekä pakolaisten perheenyhdistämisten matkajärjestelyistä.

Punaisen Ristin pakolaistiimissä kehitetyt hankkeet, kuten Kotopolku, Kotocross ja MUKANA-hanke, ovat tuoneet hyviä käytäntöjä muun muassa asennustyöhön, vapaaehtoistoiminnan kehittämiseen, koulutuksiin, verkostotyöskentelyyn, mallittamiseen ja materiaalityöntekemiseen.

VAPAAEHTOISTYÖN TUkena

- Suomen Punaisen Ristin keskustuimistossa pakolais- ja maahanmuuttoasioita hoitaa pakolaistiimi, jonka puoleen voi kääntyä pakolaisuutta, maahanmuuttoa ja kotoutumista tukevaa vapaaehtoistoimintaa koskevissa kysymyksissä.
- Myös piiritoimistoissa työskentelee ihmisiä, joiden työkuvaan kotoutumiseen ja monikulttuurisuuteen liittyvät asiat kuuluvat. Raha-automaattiyhdistyksen rahoittaman maahanmuuttajaohjelman työntekijöitä löytyy Helsingin ja Uudenmaan, Kaakkois-Suomen, Länsi-Suomen, Oulun ja Savo-Karjalan piireistä, sekä Österbottenin ruotsinkielisestä piiristä.

LISÄTIETOA

- Moninaisuus alkaa meistä – vinkejä monikulttuuriseen vapaaehtoistoimintaan -vinkkivihko on tarkoitettu osastojen aktiiveille inspiraation lähteeksi ja käytännön työkaluksi kotoutumista tukevaan ja monikulttuuriseen toimintaan sekä moninaisuuden huomioimiseen kaikessa toiminnassa. Vinkkivihko löytyy täältä: http://www.punainenristi.fi/aktiivit/monikulttuurinen_toiminta/aineistoja/
- Suomen Punaisella Ristillä on paljon aineistoja, jotka antavat hyviä eväitä vapaaehtoistoiminnan käynnistämiseen ja kehittämiseen sekä vapaaehtoisten tukemiseen. Kysy niitä piiritoimistostasi. Esimerkiksi VETO! – vinkejä vapaaehtoistoimintaan -vihkosesta löydät hyviä vinkejä vapaaehtoistoiminnan suunnitteluun sekä vapaaehtoisten hankkimiseen, tukemiseen ja palkitsemiseen. Vinkkivihko myös opastaa käynnistämään uusia projekteja ja vahvistamaan olemassa olevia toimintamuotoja.

LÄHTEET

- AHAA! Avaimia monikulttuuriseen kohtaamiseen: <http://www.ahaa-avaimia.fi/>
- Yhdenvertaisuussivusto: <http://www.yhdenvertaisuus.fi>